B.Aadhar' International Peer-Reviewed Indexed Research Journal
Impact Factor -(SJIF) -7.675,Issue NO, 299 (CCXCIX)
ISSN : 2278-9308
July, 2021

MAHATMA PHULE MAHAVIDYALAYA PIMPRI,PUNE-17

यशवंतराव चव्हाणांचे शैक्षणिक व आर्थिक विचार

डॉ. प्रतिमा बाळासाहेब कदम
सहाय्यक प्राध्यापक अर्थशास्त्र विभाग अण्णासाहेब आवटे कॉलेज, मंचर, पुणे

प्रस्तावना :

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार, धुरंधर राजकारणी, महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री, कर्तव्यदक्ष प्रशासक, संवेदनक्षम माणूसप्रेमी असे विविध व्यक्तिमत्वाचे पैलू असणारी व्यक्ती म्हणजे मा. यशवंतराव चव्हाण. आधुनिक महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक, आर्थिक, शैक्षणिक जडणघडणीत थोर नेते मा. यशवंतरावजी चव्हाण यांचा सिंहाचा वाटा आहे.

यशवंतराव चव्हाण यांचा जन्म १२ मार्च १९१३ रोजी सांगली जिल्ह्यातील देवराष्ट्रे या गावी एका गरीब अशिक्षित शेतकरी कुटुंबात झाला. यशवंतरावांच्या बालपणीच वडिलांचे छत्र हरपल्यामुळे यशवंतरावांची जडणघडण झाली ती आई विठाबाई यांच्या सहवासात आणि देवराष्ट्र या त्यांच्या मामाच्या गावी. कोणताही राजकीय वारसा नसताना यशवंतरावांनी स्वकर्तुत्वाच्या जोरावर आपला राजकीय प्रवास चढत्या क्रमाने केला. राज्याची व केंद्राची अशा दोन्ही कारकीर्द त्यांनी यशस्वीपणे पेलल्या. यशवंतराव चव्हाणांची राजकीय, सामाजिक, आर्थिक , शैक्षणिक या सर्व मुलभूत घटकावरील विचारसरणी मार्गदर्शक ठरली. त्यांनी अनुभवलेल्या राजकीय , सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीचा प्रभाव त्यांच्या विचारांवर असलेला दिसून येतो. यशवंतराव चव्हाणांनी आपल्या विचारातून, निर्णयातून आणि कर्तुत्वाने समृद्ध महाराष्ट्र घडविला.

शिक्षणाकडे निव्वळ सामाजिक दृष्टीकोनातून न बघता शिक्षण हे आर्थिक विकासाचे साधन आहे. मानवी भांडवल हि राष्ट्राची संपत्ती असते. मानवी साधन संपत्तीशिवाय राष्ट्राची प्रगती होऊ शकत नाही. मानवी प्रगती हि शिक्षणात सामावलेली आहे. महाराष्ट्रात औद्योगिक प्रगती, आर्थिक विकास जितका महत्वाचा तेवढाच शिक्षणाचा प्रसार आणि विस्तार होणे हे महत्वाचे आहे असे शिक्षणाबद्दल यशवंतराव चव्हाणांचे विचार होते.

यशवंतराव चव्हाणांनी समतोल प्रादेशिक विचार, औद्योगिकीकरणाचा विचार, कृषी उद्योगांचा विस्तार, शिक्षणाचा विस्तार, समाजवाद , आर्थिक समस्यांशी संबंधित विचार, आर्थिक विकासाबाबत जे काही विचार त्यांनी मांडलेले आहेत त्यावरून त्यांचा आर्थिक दृष्टीकोन परिपक्व झालेला दिसून येतो. त्यामुळे आर्थिक विकासाविषयीचे त्यांनी मांडलेले विचार महत्वाचे ठरतात. थोडक्यात यशवंतराव चव्हाणांनी मांडलेले आर्थिक विचार प्रामुख्याने सर्व प्रकारच्या आर्थिक घटकांना एक नवी दिशा देणारे व आर्थिक समस्यांचे निराकरण करण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरतात.

यशवंतराव चव्हाण यांचे व्यक्तिमत्व बहुआयामी आणि सर्वस्पर्शी होते. असामान्य बुद्धिमत्ता, चारित्र्य संपन्न राजकारणी, सामान्य जनतेविषयी आत्मीयता यातून पदाला प्रतिष्ठा मिळवून देणारा नेता हि त्यांनी समाजमनातील खरी ओळख आहे. एकंदरीतच यशवंतराव चव्हाण यांचे ध्येयवादी, कुशल नेतृत्व, विधायक मार्गदर्शन सर्वांना प्रेरणादायी ठरते.

- **संशोधनाची उद्दिष्ट्ये :**

3. यशवंतराव चव्हाण यांच्या शिक्षणविषयक विचारांचा अभ्यास करणे.
4. यशवंतराव चव्हाण यांच्या आर्थिक विचारांचा अभ्यास करणे.

- **संशोधन पद्धती :**